

Strategi för en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri

Sammanfattning

Försvarsutskottet behandlar i detta utlåtande Europeiska kommissionens meddelande *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU*.

Utskottet välkomnar det initiativ till en strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU som kommissionen presenterar och ställer sig bakom de strävanden som framkommer av meddelandet. En väl fungerande försvarsindustrimarknad utgör en viktig komponent i uppfyllandet av de gemensamma åtagandena inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna.

I ärendet har anmälts två motivreservationer (s), (v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Meddelandets huvudsakliga innehåll	5
Utskottets granskning	9
Faktapromemorian	9
Yttranden inhämtade från andra utskott	9
Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen	11
Utskottets ställningstagande	11
Reservationer	15
1. En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU – motiveringen (s)	15
2. En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU – motiveringen (v, mp)	16
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
<i>Bilaga 2</i>	
Finansutskottets yttrande	19
<i>Bilaga 3</i>	
Utrikesutskottets yttrande	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation 1 (s) – motiveringen

Reservation 2 (v, mp) – motiveringen

Stockholm den 20 november 2008

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Nils Oskar Nilsson (m), Staffan Danielsson (c), Michael Hagberg (s), Mats Berglind (s), Isabella Jernbeck (m), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s), Rosita Runegrund (kd), Peter Jeppsson (s), Nina Larsson (fp) och Lage Rahm (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Efter anmälan från talmannen har kammaren den 26 mars 2008 hänvisat Europeiska kommissionens meddelande av den 5 december 2007, *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU*, KOM (2007) 764 slutlig (se bilaga 1), till försvarsutskottet. I utlåtandet redovisar utskottet för riksdagen resultatet av sin granskning av meddelandet enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen.

Utskottet har mottagit faktagromemoria 2007/08:FPM124 *Strategi för en konkurrenskraftig försvarsindustri* av den 3 juli 2008.

Meddelandet utgör en del i ett paket med åtgärder inom försvarsindustriområdet, vari även två förslag till direktiv ingår. Det ena behandlar offentlig upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet¹ och det andra överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen². Innehållet i dessa direktivförslag utgör en viktig referenspunkt i diskussionen om meddelandet, och de presenteras kort i meddelandet. Direktivförslagen som sådana lämnas i den vidare behandlingen emellertid därhän eftersom förslag till rättsakter inte bör bli föremål för utlåtande.

Utskottet konstaterar att meddelandet har behandlats vid Konkurrenskraftsrådets möte den 29–30 maj 2008. Rådet höll då en policydebatt om konkurrenskraft och innovation inom den europeiska industrin samt antog ett antal slutsatser som bl.a. berörde meddelandet om försvarsindustristrategin. Kommissionens meddelande om försvarsindustristrategin välkomnas i slutsatserna, och rådet påpekar betydelsen av att förbättra konkurrenskraften hos den europeiska försvarsindustrin genom att säkerställa en stark europeisk försvarsindustriell och teknisk bas. En konkurrenskraftig försvarsindustri gör det möjligt att tillgodose medlemsstaternas behov av försvarsresurser på ett kostnadseffektivt sätt, samtidigt som väsentliga säkerhetsintressen, försörjningstrygghet, innovation och insatsförmåga bibehålls. Rådet erinrar vidare om att minskade hinder för konkurrens och ökat samarbete mellan medlemsstaterna skulle kunna bidra till en försvarsindustri som är konkurrenskraftig på internationell nivå. Lika villkor och en sund konkurrens för försvarsindustrins varor ska, understryks det, inte påverka tillämpningen av artikel 296 i fördraget. Fastställandet av gemensamma standarder ska bidra till mer effektiva försvarsmarknader. Små och medelstora företag inom försvarssektorn sägs spela en viktig roll, bl.a. som

¹ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa offentliga kontrakt för bygg- och anläggningsarbeten, varor och tjänster på försvars- och säkerhetsområdet. KOM (2007) 766 slutlig, Bryssel den 5 december 2007.

² Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om förenkling av villkoren för överföring av försvarsmateriel inom gemenskapen. KOM (2007) 765 slutlig, Bryssel den 5 december 2007.

underleverantörer. Medlemsstaterna, kommissionen och Europeiska försvarsbyrån uppmanas fortsätta sitt gemensamma arbete för att den europeiska försvarsmarknaden ska ta till vara möjligheter och möta utmaningar inom en försvars- och säkerhetssektor i snabb utveckling. Slutligen betonar rådet betydelsen av EU:s uppförandekod för vapenexport till tredjeländer.

Meddelandets huvudsakliga innehåll

Inledning

Kommissionens meddelande *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU* placerar inledningsvis försvarsindustrin i kontexten av den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken och dess behov av en stark europeisk försvarsindustriell och teknisk bas. Det konstateras att EU-företag har potential att vara konkurrenskraftiga på den globala försvarsindustrimarknaden. De kopplingar som finns mellan försvarsindustriell och civil forskning och industri uppmärksammas. Till detta läggs den numera otydligare gränsdragningen mellan försvarsteknik, säkerhetsteknik och civil teknik.

Efter en mer ingående beskrivning av utvecklingen på försvarsmarknaden föreslår kommissionen ett antal politiska åtgärder för att stärka EU:s försvarsindustrimarknad.

Utvecklingen på försvarsmarknaden

De finansiella villkor som dikterar försvarsmarknaden bestäms främst av de nationella försvarsbudgetarna. I meddelandet redogörs för hur försvarskostnadernas genomsnittliga andel av BNP har sjunkit från 3,5 % av BNP till 1,75 % av BNP under de två årtionden som förflutit sedan det kalla krigets slut. Europeiska försvarsbyrån uppges göra bedömningen att de sammanlagda försvarsutgifterna i EU knappast kommer att öka. Vid en jämförelse med USA framhåller kommissionen att landets försvarsbudget är dubbelt så stor som alla EU-länders sammanlagda försvarsbudgetar. Inte nog med att USA avsätter sex gånger så mycket till forskning och utveckling som EU, utan motsvarande investeringar i EU är fragmenterade och innebär slöseri med knappa resurser. Ett exempel är att det finns 89 olika vapenprogram i EU jämfört med bara 27 i USA.

Den uppdelade marknaden i EU ger sig till känna bl.a. genom den uppenbara preferens som ges inköp från nationella leverantörer. Detta beror dels på ekonomiska faktorer som arbetstillfällena och investeringar, dels på garantier om leverans- och informationssäkerhet. Det finns, menar kommissionen, en tveksamhet till ömsesidigt förtroende medlemsstaterna emellan. Ett uttryck för detta är att artikel 296 i EG-fördraget alltför flitigt åberopas för att åsidosätta inremarknadsbestämmelserna av nationella säkerhetsskäl, då i själva verket sådana skäl inte föreligger. Även andra faktorer bidrar, enligt

kommissionens meddelande, till en fragmenterad inrikesmarknad för försvarsmateriel. Dit hör att nationell exportkontroll styrs av regelverk som inte gör åtskillnad mellan export till tredjeländer och överföringar mellan medlemsstater. Även avsaknaden av harmoniserade standarder försvårar samarbete inom forskning och utveckling samt tillverkningsprogram.

Kommissionen framhäver särskilt den konkurrensnedvridande effekten av tillämpning av krav på ”offset” (kompensationsköp) i försvarsupphandlingar. Risken är, framhålls det, att anskaffande stater är mindre intresserade av materielens konkurrenskraft än av de offsetavtal som föreslås ingå i uppgörelsen.

I meddelandet konstateras att medlemsstater ofta väljer att importera försvarsmateriel från USA. USA är en viktig aktör på den europeiska försvarsindustrimarknaden, men för europeiska tillverkare är det ofta omöjligt att exportera försvarsmateriel till USA.

Anpassningar av industrin på europeisk nivå bör ske för att åstadkomma ökad specialisering, en integrerad leveranskedja och en stark försvarsindustriell och teknisk bas i EU. På grund av ökade kostnader för tillverkning samt forsknings- och utvecklingskapacitet söker sig, påpekas det i meddelandet, redan kapitalet till USA och andra länder utanför Europa. Kommissionen menar att den nuvarande utvecklingen innebär en risk för att EU-industrin reduceras till en nischaktör som i huvudsak är underleverantör till huvudleverantörer utanför EU. En sådan utveckling skulle äventyra EU:s förmåga att självständigt utveckla den kompetens som behövs för EU:s säkerhets- och försvarspolitik. Slutsatsen blir att det finns behov av en dynamisk strategi för att öka försvarsindustrins konkurrenskraft.

Politiska åtgärder

Kommissionen presenterar i meddelandet ett brett utbud av politiska åtgärder för att stärka EU:s försvarsindustrimarknad och lovar att arbeta vidare med dessa insatser i nära samarbete med sina partner, av vilka Europeiska försvarsbyrån särskilt nämns.

Inledningsvis presenterar kommissionen de två direktivförslag som ingår i försvarspaketet tillsammans med meddelandet. Förslaget till ett direktiv om överföringar av försvarsmateriel inom EU är avsett att öka leveranssäkerheten vid köp från andra medlemsstater. Det ska minska kostnaderna för administration, tillståndsansökningar och liknande. Små och medelstora företag ska få lättare att tillhandahålla komponenter eller delsystem bl.a. genom att mer förutsebara leveranskedjor skapas. Direktivförslaget gällande försvarsupphandlingar understryker att användningen av artikel 296 bör inskränkas till sådana exceptionella fall som fastställts av EG-domstolen. Härigenom ökar konkurrensen och insynen, vilket återigen förväntas ta till vara den dynamik som skapas då små och medelstora företag har lättare att delta på marknaden.

Förutom lagförslagen ger kommissionen exempel på ett antal andra åtgärder den menar bör vidtas för att förbättra den inre marknaden för försvarsmateriel och den övergripande samordningen.

För att åstadkomma en större integration på EU:s försvarsmaterielmarknad önskar kommissionen främja användningen av gemensamma standarder och uppmanar till användning av den handbok som utarbetats. För att öka förtroendet mellan medlemsländerna menar man i meddelandet att det skulle kunna inrättas ett gemensamt garantisystem, uppbackat av möjlighet till kontroll av teknikfinansiering och leveranser. Informationssäkerhet är ett ledord i sammanhanget, och en successiv uppbyggnad av system i detta syfte föreslås inledningsvis bestå av sådana medlemsstater som är redo att gå med på ömsesidigt beroende.

I meddelandet uttrycks en förhoppning om att en öppning av marknaden och ökad leveranssäkerhet, med gemensamma regler i hela EU och lika villkor för alla, ska minska användningen av artikel 296 och säkra en rättvis konkurrens. Offsetaffärer nämns särskilt som en faktor som kan leda till snedvridning av marknaderna och hindra en integration av EU:s försvarsmarknader. För att motverka detta bör man sträva efter att skapa marknadsvillkor och en struktur för den europeiska försvarsindustriella och tekniska basen som innebär att motprestationer inte är nödvändiga.

Den militära kapaciteten är, påpekar kommissionen, medlemsstaternas sak. Dessa måste emellertid även ta sitt ansvar för att gemensamt förse den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna med de nödvändiga industriella och tekniska verktygen. Samarbetet kan planeras genom ett permanent idéutbyte om försvarsplaneringar och försvarsinvesteringar. Tidsmässig samordning av upphandlingar och medgivande till större insyn länderna emellan är viktiga komponenter för att samla efterfrågan.

I meddelandet konstateras att mindre än 5 % av regeringarnas försvarsbudgetar avsätts till forskning och utveckling. Om denna andel ökar skulle, menar kommissionen, innovationskapaciteten i EU:s försvarsindustri få en skjuts och konkurrenskraften förbättras. I detta sammanhang aktualiseras relationen mellan försvarsforskning och civil forskning. Kommissionen föreslår en systematisk kartläggning av synergierna mellan forsknings- och utvecklingsprogram, t.ex. mellan sjunde ramprogrammets säkerhetsforskning och den försvarsforskning som Europeiska försvarsbyrån planerar och samordnar.

En viktig arena för en stark och konkurrenskraftig försvarsindustri i EU är de marknader som ligger utanför unionen. Det konstateras att EU:s försvarsindustri på grund av amerikanska konkurrensregler bara kan leverera till USA genom USA-baserade anläggningar. Samtidigt är det betydligt lättare för amerikanska företag att ta sig in på europeiska marknader. Kommissionen menar att för att EU ska få ökat tillträde till den amerikanska marknaden måste dess försvarsindustri hålla jämna steg med amerikanska företag när det gäller innovation och kvalitet. Europeiskt samarbete kring t.ex. tek-

nikutveckling och industrikapacitet är viktiga komponenter för att skapa trovärdighet. Samtidigt påpekas att även andra marknader än den amerikanska är av intresse för försvarsindustrin i EU. För att utnyttja dessa ekonomiska möjligheter lade kommissionen nyligen fram en förnyad strategi för marknadstillträde i de framväxande ekonomierna.

Utskottets granskning

Faktapromemorian

Kommissionens meddelande om en försvarsindustristrategi för EU behandlas i Försvarsdepartementets faktapromemoria 2007/08:FPM124 *Strategi för en konkurrenskraftig försvarsindustri*. Där framgår att departementet stöder initiativen att verka för en mer öppen och konkurrensutsatt europeisk försvarsmaterielmarknad. Det påpekas att en mer öppen och effektiv marknadsstruktur inom försvarsindustriområdet skulle innebära stora vinster såväl för den svenska staten som köpare av försvarsmateriel som för den högt kvalificerade i Sverige verksamma försvarsindustrin. Vidare framhålls vikten av att EU-länderna gemensamt verkar för en effektivisering, bl.a. genom att skapa likartade marknadsvillkor och en sund konkurrens.

I sitt fortsatta resonemang stryker departementet under behovet av att behålla de fördragsfästa bestämmelser som medger undantag från gängse upphandlingsregler då syftet är att tillgodose nationella säkerhetsintressen. I fråga om industriella kompensationsåtaganden, s.k. offsetöverenskommelser, menar man att mycket arbete återstår innan tillämpningen av dessa har harmoniserats mellan olika länder. Innan så har skett bör inga diskussioner inledas om att helt avstå från detta instrument.

Slutligen framhålls i faktapromemorian Sveriges långvariga och djupa samarbeten med USA. Det bedöms vara av vitalt intresse att utvecklingen av den europeiska försvarsmaterielmarknaden sker parallellt med bibehållna möjligheter att upprätthålla och utveckla relationer med tredjeland, framför allt USA.

I faktapromemorian lämnas inga synpunkter under rubriken Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

Yttranden inhämtade från andra utskott

Försvarsutskottet har berett finansutskottet, utrikesutskottet respektive näringsutskottet tillfälle att yttra sig med anledning av kommissionens meddelande.

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet väljer i sitt yttrande av den 16 oktober 2008 (se bilaga 2) att begränsa yttrandet till att gälla frågan om ett särskilt regelverk för försvarsupphandling. Finansutskottet påpekar att direktivförslaget om försvarsupphandling syftar till att skapa en särskild reglering för sådana upphandlingar som inte bör omfattas av vare sig undantaget i fördragets

artikel 296 eller de vanliga upphandlingsreglerna. Utskottet framhåller vikten av att ett sådant regelverk skapas som tar hänsyn till försvarssektorns särart. Finansutskottet välkomnar arbetet för en öppnare och effektivare marknad för försvarsmateriel inom EU, men inskräper att inskränkningar inte får ske i möjligheten att tillgodose nationella säkerhetsintressen i enlighet med undantagsreglerna i artikel 296.

Vidare stöder finansutskottet integrationssträvandena på marknaden för försvarsmateriel inom EU, men dessa får inte försämra medlemsländernas möjligheter att upprätthålla och utveckla relationer med länder utanför unionen. Slutligen konstaterar finansutskottet att det kommer att få ta ställning till genomförandet av de nya reglerna i svensk rätt när väl EU:s medlemsländer har enats om ett direktiv om försvarsupphandling.

Utrikesutskottets yttrande

Utrikesutskottet delar i sitt yttrande daterat den 21 oktober 2008 (se bilaga 3) kommissionens beskrivning av läget på den europeiska försvarsmaterielmarknaden och välkomnar de politiska åtgärder som föreslås i meddelandet för att åstadkomma en väl fungerande marknad för sådan materiel inom EU.

Utskottet anser, liksom regeringen, att arbetet för en effektivisering av den europeiska försvarsindustrimarknaden är en uppgift för EU-länderna gemensamt. En konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri kräver åtgärder för att skapa likartade marknadsvillkor och en sund konkurrens inom området.

Utrikesutskottet delar regeringens uppfattning att såväl den svenska staten som köpare av försvarsmateriel som den kvalificerade försvarsindustrin i Sverige har mycket att vinna på en öppnare och effektivare marknadsstruktur inom EU.

Utöver etiska regler, betonar utskottet, bör ett arbete utföras i syfte att skapa gemensamma regler inom unionen för exportkontroll och för fri rörlighet.

Parallellt med denna process anser utrikesutskottet att möjligheter bör bibehållas att upprätthålla och utveckla relationer med tredjeland, framför allt med USA. En gemensam strikt exportkontroll för produkter som lämnar unionen förutsätter att dagens politiska överenskommelser på området kompletteras med legalt bindande exportregler.

Näringsutskottet

Näringsutskottet har valt att avstå från att inkomma med ett yttrande.

Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Försvarsutskottet anser att frågan om subsidiaritet bör hållas levande i det fortsatta arbetet med en europeisk försvarsindustristrategi. Det bör även framdeles vara tydligt att medlemsstaternas samarbete företrädesvis sker inom ramen för Europeiska försvarsbyrån, och att det inte är kommissionen som primärt intar en ledande roll i dessa frågor. Några av de grundläggande spörsmål som berörs i meddelandet är tydliga andrapelarfrågor, såsom försvarsplanering och försvarsinvesteringar samt överväganden om hur stor andel av medlemsstaternas försvarsbudgetar som ska satsas på forskning och utveckling. Däremot återstår en mångfald frågor som kan sägas höra till inre marknadsfären, t.ex. gemensamma standarder, offset, lika marknadsvillkor och SME-företagens förutsättningar. Dessutom finns skäl att med kommissionen framhålla att enbart åtgärder på medlemsstatsnivå sannolikt inte är tillräckliga för att skapa optimala förhållanden på den europeiska försvarsindustrimarknaden. Meddelandet innehåller inte konkreta lagförslag, varför några omedelbara konsekvenser för svensk lagstiftning inte föreligger. I fråga om proportionalitet anser utskottet att de av kommissionen föreslagna åtgärderna är väl avvägda och har lämpligt omfång och tyngd.

Utskottets ställningstagande

Försvarsindustrin har sedan decennier innehaft en central roll i svensk försvarspolitik. Efterkrigstidens neutralitetspolitik innebar krav på en stark försvarsmakt, vilken i sin tur förutsatte uppbyggnaden av en omfattande nationell försvarsindustri. Det kalla krigets slut och det på senare år förändrade säkerhetspolitiska landskap som följt på 11 september-attackerna har föranlett en omstrukturering också av försvarsindustrin i Sverige. Denna industri är alljämt stark och konkurrenskraftig, vilket bidragit till Sveriges säkerhetspolitiska ställning och inflytande. EU:s sex stora försvarsindustriationer (Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Italien, Spanien och Sverige) ingick år 2000 det hittills viktigaste försvarsindustriella samarbetsavtalet på regeringsnivå, det s.k. Framework Agreement. Detta grundade sig på en avsiktsförklaring (Letter of Intent, LoI), även kallad sexnationsavtalet, från 1998. Frågan om försvarsindustrimarknadens reglering i Europa är således av stor betydelse för i huvudsak ett fåtal länder, däribland Sverige. Utskottet önskar understryka vikten av att Sverige på ett aktivt och engagerat sätt deltar i den nu pågående processen för att utarbeta de förutsättningar och villkor som kommer att reglera och strukturera försvarsindustrimarknaden inom EU.

Utskottet erinrar om att den handel som berörs i meddelandet och i kommissionens försvarsindustripaket i dess helhet är sådan handel som äger rum mellan EU:s medlemsstater. På inget sätt berörs handel med tredjeländer och regler för denna.

Utskottet noterar att även om de politiska åtgärder som kommissionens meddelande främst behandlar inte påverkar gällande svensk lagstiftning innehåller däremot direktivförslagen sådana åtgärder som medför krav på ändring i berörda författningar.

Stöd för kommissionens initiativ till försvarsindustristrategi

Utskottet välkomnar, i likhet med finans- och utrikesutskotten, det initiativ till en strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri som kommissionen presenterar i sitt meddelande. Utskottet ser ett stöd till strategin som ett tillfälle att främja utvecklingen mot en mer öppen och fri marknad för försvarsprodukter inom EU än vad som för närvarande råder. En oberoende och konkurrenskraftig industri förutsätter en väl fungerande marknad även på det försvarsindustriella området. Detta utgör en viktig komponent i uppfyllandet av de gemensamma åtagandena inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. En sådan marknad ger också tillgång på lika villkor även för mindre aktörer som Sverige.

Tillämpningen av artikel 296

Utskottet välkomnar särskilt den av kommissionen föreslagna striktare tillämpningen av EG-fördragets artikel 296, som tillåter åsidosättande av inremarknadsbestämmelserna med hänvisning till nationella säkerhetskäl. Påpekandet i meddelandet (i sammanhang som syftar på direktivförslaget om upphandlingar) om att användningen av artikel 296 bör inskränkas till sådana exceptionella fall som fastställts av EG-domstolen är viktigt för att understryka allvaret i intentionen att reformera försvarsindustrimarknaden inom EU. Det är centralt att den förändrade tillämpningen av artikel 296 och andra delar av regelverket konstrueras så att lika villkor, utan särskilda fördelar för någon part, gäller för små och stora stater på en fri marknad. Den överstatlighet som EU representerar kan tjäna till att säkerställa en symmetrisk och reciprok struktur, med EG-domstolen som garant för lika tillämpning för alla medlemsstater. På detta sätt tillförsäkras svenska företag samma konkurrensförutsättningar som företag i andra EU-medlemsländer.

Utskottet delar finansutskottets inställning att det även fortsättningsvis behöver finnas möjlighet att tillgodose nationella säkerhetsintressen när villkoren för att tillämpa undantagsbestämmelserna i fördraget är uppfyllda.

Lika villkor: Försvarsindustrins särskilda förutsättningar

Utskottet vill framhålla försvarsindustrins särart, med en struktur som inte fungerar optimalt vare sig med de gängse upphandlingsregler som gäller övrig industri eller med det överutnyttjande av undantag enligt artikel 296 som kommissionen menar förekommer. För att åstadkomma en verkligt

öppen försvarsindustrimarknad med lika villkor fordras många av de särskilda åtgärder, såväl av legislativ som av politisk art, som kommissionen skissar.

Utskottet vill särskilt understryka behovet av att skapa strukturer för att garantera leverans- och informationssäkerhet på den europeiska försvarsindustrimarknaden. Krav på leverans- och informationssäkerhet är vägande skäl i många staters beslut att köpa försvarsmateriel främst av den inhemska industrin. Åtgärder för att säkerställa dessa skulle utgöra ett viktigt led i ansträngningarna att öka marknadstillgängligheten även för mindre stater, t.ex. Sverige. De skulle också bidra till att små och medelstora företag skulle kunna delta i upphandlingar på mer jämställd basis. Dessa företag utgör, trots sin blygsamma numerär och andel av omsättningen, ett forsknings- och innovationsintensivt segment av försvarsindustrin och är väl representerade i Sverige.

Överföringar av försvarsmateriel inom EU

Kommissionen påpekar att de nationella systemen för att kontrollera överföringar av försvarsmateriel inom EU inte gör åtskillnad mellan export till tredjeländer och överföringar mellan EU:s medlemsstater. Utskottet delar kommissionens inställning att avgifterna som krävs för att finansiera tillståndsgivning för överföring av materiel inom unionen är onödiga och utgör ett hinder för små och medelstora företag som önskar marknadstillträde som underleverantörer i andra medlemsstater. Huvuddelen av behandlingen av denna fråga sker i det direktiv om överföringar som åtföljer kommissionens meddelande, och den är därför inte föremål för närmare behandling i detta sammanhang. Det som kan konstateras är att beslut om tillstånd till överföring av försvarsmateriel inom EU även fortsättningsvis föreslås fattas av medlemsstaterna. För svenskt vidkommande berörs lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel.

Offset

Utskottet menar att s.k. offsetöverenskommelser gällande kompensationsåtaganden i samband med försvarsmaterielaffärer kan ha en konkurrensnedvridande effekt, och de bör i längden avskaffas. Utskottet delar kommissionens bedömning att det finns en risk att anskaffande stater är mindre intresserade av materielens konkurrenskraft än av de föreslagna offsetavtalen. Kommissionen menar att förekomsten av offsetavtal också kan sägas återspegla strukturbrister inom EU:s försvarsindustri och försvarsmarknader. Utskottet anser emellertid att man i nuläget nogga bör överväga eventuella beslut om utfasning av offset. För en framgångsrik industri i ett land som är en liten beställare men en stor exportör, såsom är fallet i Sverige, kan betydelsen av offset vara ansevärd och under rådande system

innebära viktiga marknadsfördelar. Offset är ett globalt fenomen och kan inte ses isolerat från andra åtgärder som påverkar marknaden och konkurrensvillkoren. Försiktighet bör således iakttas så att inte europeiska försvarsföretag missgynnas i förhållande till industri på annat håll genom avskaffande av offset. Utskottet vill rikta uppmärksamhet mot den komplikation som följer av att tredjeländer som tillämpar offset kan komma att konkurrera om upphandlingar i EU-länder med andra EU-länder. Dessa senare, säljande, EU-länder skulle i sådana fall missgynnas av att inte kunna erbjuda offsetöverenskommelser. En möjlig väg är att alla EU-länder avstår från offset vid köp från tredjeländer.

Utskottet noterar att Europeiska försvarsbyrån i oktober 2008 har antagit en uppförandekod gällande offset. Utskottet välkomnar att även Europeiska försvarsbyrån deltar i arbetet med att begränsa användningen av offset och i sin uppförandekod går i samma riktning som indikerats av kommissionen. Uppförandekoden är emellertid frivillig och juridiskt icke-bindande. Ett första steg kan vara att uppförandekoden i stället görs bindande.

Förbindelserna med USA

Utskottet finner, liksom finans- och utrikesutskotten, det angeläget att påpeka att trots den vikt som fästs vid att stärka den europeiska försvarsindustrin, bör EU undvika att dessa strävanden ska kunna tolkas som en europeisk konsolidering vilken utesluter, eller har som mål att avbryta, produktiva samarbeten och utbyten med tredjeländer. Tvärtom bör EU verka för goda relationer med omvärlden även på det försvarsindustriella området, särskilt då det gäller stater med vilka unionen delar en värde- och säkerhetsgemenskap. För svenskt vidkommande berör detta inte minst en önskan att värna de långvariga bilaterala förbindelserna med och samarbetet med USA.

Svensk försvarsindustris framtida ställning

Från svenskt perspektiv finns anledning att erinra om att det i det pågående arbetet med att utforma en europeisk strategi för försvarsindustrin kan förekomma att de större försvarsindustrinationerna vinner gehör för skrivningar i rättsakter, eller i tolkningar av existerande regelverk, som gynnar främst de största aktörerna på försvarsindustrimarknaden. Beroende på hur regelverk och praxis utformas kan Sverige i ogynnsamma fall komma att reduceras till en underleverantörsroll eller helt upphöra att vara en försvarsindustriell aktör.

Utskottet erinrar om vikten av att värna den svenska försvarsindustris ställning i Europa. Utskottet erfar att regeringen under våren 2009 avser att återkomma i försvarsindustrifrågan. Utskottet ser därför ingen anledning att föregripa det arbetet.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstagande har föranlett följande reservationer.

1. En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU – motiveringen (s)

av Anders Karlsson (s), Peter Jonsson (s), Michael Hagberg (s), Mats Berglind (s), Inger Jarl Beck (s) och Peter Jeppsson (s).

Ställningstagande

I ljuset av den militära alliansfriheten är det viktigt att värna en inhemsk, svensk försvarsindustri med hög teknisk standard. Försvarsindustrin bidrar till Sveriges oberoende. Sverige tjänar på att ha en internationellt konkurrenskraftig försvarsindustri, såväl ur ett långsiktigt strategiskt säkerhetspolitiskt perspektiv som ur ett industripolitiskt perspektiv. Detta gäller särskilt på områden där vi i vårt land besitter spjutspetsteknologi och har utvecklat världsledande kompetenser. Sverige som industrination gagnas av en stark försvarsindustri, som också bidrar med positiva spin-off-effekter till övriga industriområden.

Det ställs i dag höga krav på internationella samarbetsprojekt, t.ex. inom ramen för Europeiska försvarsbyrån, med behov av gemensamma lösningar och kortare bindningstider. Det finns kompetenser inom den svenska försvarsindustrin som har vidare funktioner för Sverige som nation. Sverige besitter unika kompetensområden där vi inte kan köpa motsvarande produkter från t.ex. USA eller Ryssland. Vi vill också kartlägga möjligheterna till att ett större ansvar läggs på industrin för materielsystemens tillgänglighet. Beslut om att ta bort kompetens måste baseras på en politisk analys och en försvarsindustristrategi, och inte fattas utifrån ett budgetperspektiv. För att upprätthålla såväl en konkurrenskraftig position på försvarsindustrimarknaden som det säkerhetspolitiska inflytande som följer med en sådan ställning, erinrar vi om Sveriges behov av att även fortsättningsvis vara en slutleverantör av komplicerade materielsystem.

Sverige behöver en nationell strategi och styrmodell som gör det möjligt att koordinera och inrikta försvars- och säkerhetssektorns satsning på forskning och utveckling. Ett samlat agerande mellan staten och industrin stärker Sveriges förmåga som industri- och innovationsland. Det är därför olyckligt att regeringen internt inte lyckats enas om en strategi på försvarsindustriområdet.

Vi vill hävda behovet av ett genuint och omfattande svenskt engagemang för såväl en fungerande nationell försvarsindustristrategi som en ändamålsenlig strategi för den europeiska försvarsindustrimarknaden. Det förhåll-

ningssätt som skissas ovan, med en medvetenhet om den inhemska försvarsindustrins betydelse för Sverige, bör vara vägledande i Sveriges arbete på europeisk nivå för att stärka försvarsindustrin i EU.

2. En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU – motiveringen (v, mp)

av Gunilla Wahlén (v) och Lage Rahm (mp).

Ställningstagande

Försvarsutskottet behandlar i detta utlåtande Europeiska kommissionens meddelande *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU*. Vi har invändningar både mot innehållet i meddelandet och mot majoritetens ståndpunkt i utlåtandet.

Vår åsikt är att kommissionens meddelande utgör ännu ett steg mot ett gemensamt militärt samarbete inom EU, med målet att bygga upp ett gemensamt militärt försvar. Det är en utveckling vi i grunden motsätter oss. Vi värnar en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik. Därför anser vi att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till en vidare militarisering av EU. Dit hör de i kommissionens meddelande föreslagna åtgärderna på försvarsindustriområdet.

Med den föreslagna försvarsindustristrategin kommer ännu större fokus att läggas vid lösningar som gynnar marknadskrafter och ekonomiska aktörer. Av meddelandet framgår att strategin kan leda till att medlemsstaterna ökar försäljningen på den externa marknaden och ökar lönsamheten. De regler som föreslås handlar uteslutande om att få det nuvarande bristfälliga systemet att fungera mer effektivt i ekonomisk bemärkelse. Vi anser att det i stället krävs en radikal omstöpning av reglerna och hur de tillämpas. Ingenstans i strategin görs någon som helst ansats att förorda införandet av regler som skulle göra verklig skillnad för dem som i slutändan drabbas av försvarsindustrins produkter. Det föreslås t.ex. inga restriktioner mot vapenexport till krigförande länder. Förslaget skulle enligt vår mening inte kunna bidra till minskad upprustning eller minskad vapenhandel. Vi anser att vapenexporten måste förändras i grunden, inte effektiviseras.

Kommissionen lyfter fram ett ökat samarbete avseende upphandling av krigsmateriel, vilket torde försvåra möjligheterna att skärpa den svenska regleringen av krigsmaterielimporten, något som vi vid en rad tillfällen efterfrågat.

Utskottsmajoriteten betonar vikten av ett ökat samarbete med USA. Vi menar att det är olyckligt att mål om ökad försäljning av vapen hamnar i första rummet och att värnandet av folkkrätten, demokratin och de mänskliga rättigheterna inte med ett ord nämns i kommissionens meddelande. Vi menar att värden såsom fred, demokrati och mänskliga rättigheter ska ha

en överordnad position. Därför väljer vi att inte stödja kommissionens förslag och alltså inte heller ställa oss bakom de synpunkter som utskottets majoritet har i detta ärende.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Europeiska kommissionens meddelande *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU*, KOM(2007) 764 slutlig.

BILAGA 2

Finansutskottets yttrande 2008/09:FiU1y

En starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet beslutade den 24 april 2008 att bereda bl.a. finansutskottet tillfälle att avge yttrande över Europeiska kommissionens meddelande En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU (KOM(2007) 764 slutlig).

Finansutskottet begränsar sitt yttrande till att gälla frågan om ett särskilt regelverk för försvarsupphandling.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Ärendet och dess beredning

Europeiska kommissionen lämnade den 5 december 2007 ett förslag till direktiv om försvarsupphandling.¹ Samtidigt presenterade kommissionen ett meddelande om hur den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft kan stärkas.² I meddelandet hänvisar kommissionen till direktivförslagets regler om försvarsupphandling och framhåller kortfattat reglernas betydelse för att förbättra konkurrensen inom den europeiska försvarsindustrin.

Meddelandet remitterades till försvarsutskottet. Försvarsutskottet avser att lämna ett utlåtande över meddelandet och beslöt vid sitt sammanträde den 24 april 2008 att bereda bl.a. finansutskottet tillfälle att inkomma med yttrande i ärendet.

De flesta frågor som tas upp i meddelandet ligger utanför finansutskottets beredningsområde. Utskottet avstår därför från att uttala sig i dessa delar. Inom utskottets beredningsansvar faller dock bl.a. upphandlingsfrågor. Utskottet har vid flera tillfällen tagit upp frågan om regler för försvarsupphandling med företrädare för regeringen. Mot denna bakgrund inskränker utskottet sin behandling av kommissionens meddelande till frågan om ett särskilt regelverk för försvarsupphandling.

Tidigare beredning av direktivförslag om försvarsupphandling

Finansutskottet fick information om arbetet med att ta fram ett direktivförslag om försvarsupphandling av ansvarigt statsråd i mars 2007. Därefter inkom regeringen i februari 2008 med en faktapromemoria om direktivförslaget (2007/08:FPM70).

Den 10 juni 2008 höll utskottet överläggningar med ansvarigt statsråd om direktivförslaget om försvarsupphandling. Regeringens ståndpunkt var liksom tidigare att välkomna strävandena mot ökat samarbete, ökad öppenhet och mer konkurrens inom den europeiska försvarsmaterielmarknaden och samtidigt värna medlemsstaternas rätt att vidta befogade skyddsåtgärder i enlighet med artikel 296. Dessutom anförde regeringen att det är av vitalt intresse att möjligheterna till nära försvarsmaterielsamarbete med länder utanför EU, särskilt USA, inte försämras. Regeringens redovisade ståndpunkt stöddes av en majoritet i utskottet. Vänsterpartiet och Miljöpartiet anmälde avvikande mening med hänvisning till att de inte anser att den föreslagna lagstiftningen kommer att kunna bidra till minskad upprustning eller minskad vapenhandel.

¹ KOM(2007) 766 slutlig.

² KOM(2007) 764 slutlig.

Därefter inkom ytterligare en faktrapmemoria om direktivförslaget den 3 juli 2008 (2007/08:FPM124).

Gällande regler för försvarsupphandling

Upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet täcks av de generella EG-reglerna om offentlig upphandling i direktiv 2004/18/EG. Svensk lagstiftning som genomför direktivet infördes den 1 januari 2008 (se bet. 2007/08:FiU7). Artikel 296 i EG-fördraget ger dock medlemsstaterna möjlighet att under vissa förutsättningar avstå från att tillämpa direktivreglerna vid handel med vapen, ammunition och krigsmateriel, bl.a. om medlemsstaterna anser att det är nödvändigt för att skydda egna väsentliga säkerhetsintressen. Detta undantag avspeglas för svensk del i 1 kap. 2 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling som direkt hänvisar till EG-fördragets artikel 296. Om undantaget inte är tillämpligt, gäller i nuläget de vanliga upphandlingsreglerna vid upphandling av försvarsmateriel.

Det särskilda direktivförslaget om försvarsupphandling syftar till att skapa mer anpassade regler för många upphandlingar som i dag genomförs oreglerat i medlemsstaterna. I dessa fall åberopar man undantaget i artikel 296 för att slippa använda de generella upphandlingsreglerna, som anses dåligt anpassade till upphandlingar på försvarsområdet. EG-domstolen fastslog dock i en dom från april 2008 att artikel 296 inte är tillämplig vid inköp av materiel som används för både civilt och militärt bruk.³ De nu gällande generella upphandlingsreglerna får därmed ökad betydelse, samtidigt som de inte tar hänsyn till försvarsupphandlingarnas särprägel.

Meddelandets innehåll

I meddelandet tar kommissionen upp områden där åtgärder behövs för att förbättra den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft och pekar bl.a. på reglerna för upphandling av försvarsmateriel. Medlemsstaterna åberopar ofta en bestämmelse i EG-fördragets artikel 296 för att undanta försvarskontrakt från de vanliga upphandlingsreglerna, trots att EG-domstolen fastställt att undantaget ska tolkas restriktivt. Direktivförslaget om försvarsupphandling syftar till att skapa en särskild reglering för sådana upphandlingar som inte bör omfattas av vare sig undantaget i artikel 296 eller de vanliga upphandlingsreglerna. Enligt kommissionen kommer direktivet om försvarsupphandling att ge öppnare och mer konkurrenskraftiga försvarsmarknader inom EU och leda till ett enhetligare regelverk.

³ Mål C-337/05, kommissionen mot Italien. EG-domstolen fastslog som huvudregel att artikel 296 enbart kan åberopas om de upphandlade produkterna ska användas till specifikt militära ändamål. I det aktuella fallet kunde artikel 296 inte åberopas vid inköp av helikoptrar som främst skulle användas av brandkår, tull, kustbevakning m.fl. italienska myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet välkomnar arbetet för att skapa en öppnare och effektivare marknad för försvarsmateriel inom EU, med sund konkurrens och likartade marknadsvillkor. Ett anpassat regelverk för upphandling av försvarsmateriel kan bidra till att uppnå detta mål. Samtidigt vill utskottet framhålla vikten av att arbetet inte får leda till inskränkningar av medlemsländernas möjlighet att tillgodose nationella säkerhetsintressen och vidta befogade skyddsåtgärder, i enlighet med undantagsreglerna i fördragets artikel 296.

Utskottet stöder även ambitionen att marknaden för försvarsmateriel inom EU ska bli mer integrerad. Integrationssträvandena får dock inte leda till försämrade möjligheter för medlemsländerna att upprätthålla och utveckla relationer med länder utanför unionen.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla vikten av att det skapas ett regelverk för försvarsupphandlingar som tar hänsyn till försvarssektorns särart. Det finns ett otvetydigt behov av ett tydligt, icke-diskriminerande och praktiskt användbart regelverk för upphandling av försvarsmateriel inom EU. Det är därför angeläget att medlemsländerna enas om upphandlingsregler som beaktar de hänsyn som utskottet här har lyft fram.

Lagstiftningen på upphandlingsområdet faller inom utskottets beredningsområde. Detta innebär att utskottet, när EU:s medlemsländer väl har enats om ett direktiv om försvarsupphandling, kommer att få ta ställning till genomförandet av de nya reglerna i svensk rätt. Mot denna bakgrund avser utskottet att följa de pågående förhandlingarna om ett nytt regelverk och verka för att utskottets synpunkter beaktas i det fortsatta arbetet.

Stockholm den 16 oktober 2008

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Anna Lilliehöök (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Monica Green (s), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Emma Henriksson (kd), Mikaela Valtersson (mp), Jörgen Hellman (s), Christina Zedell (s), Per Åsling (c) och Gunnar Andrén (fp).

Avvikande mening (v, mp)

Ulla Andersson (v) och Mikaela Valtersson (mp) anför:

När finansutskottet den 10 juni 2008 överlade med regeringen om förslaget till EG-direktiv om försvarsupphandling valde vi att inte ge regeringen vårt stöd inför det fortsatta arbetet. I stället anmälde vi avvikande mening, eftersom förslaget enligt vår mening inte skulle kunna bidra till minskad upprustning eller minskad vapenhandel.

Vi är fortfarande av samma uppfattning. Det förslag som nu diskuteras innehåller inga bestämmelser som kan vrida utvecklingen i rätt riktning. De regler som föreslås handlar bara om att få det nuvarande bristfälliga systemet att fungera mer effektivt i ekonomisk bemärkelse, när det i stället krävs en radikal omstöpning av reglerna och hur de tillämpas. Ingenstans i det tekniskt komplicerade förslaget görs någon som helst ansats att införa regler som skulle göra verklig skillnad för dem som i slutändan drabbas av försvarsindustrins produkter. Det föreslås t.ex. inga restriktioner mot vapenexport till krigförande länder.

Eftersom vi anser att vapenexporten måste förändras i grunden, inte effektiviseras, väljer vi att inte stödja regeringens ståndpunkt och alltså inte ställa oss bakom de synpunkter som utskottets majoritet har i detta ärende.

BILAGA 3

Utrikesutskottets yttrande 2008/09:UU2y

Strategi för en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har vid sammanträde den 24 april 2008 (prot. 2007/08:33 § 5) beslutat att bereda utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över kommissionens meddelande En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU (KOM(2007) 764 slutlig).

Utrikesutskottet väljer i det följande att yttra sig över meddelandet utifrån de aspekter som har direkt anknytning till utskottets beredningsområde.

Ärendet och dess beredning

I mars 2003 lade kommissionen fram meddelandet Europeiskt försvar – industri- och marknadsfrågor. På väg mot en EU-politik för försvarsutrustning (KOM(2003) 113 slutlig). I meddelandet föreslogs en rad åtgärder, bl.a. en harmonisering av reglerna om upphandling av försvarsutrustning.

I september 2004 presenterade kommissionen en grönbok om försvarsupphandling (KOM(2004) 608 slutlig). Genom grönboken avsåg kommissionen att bidra till en stegvis uppbyggnad av en europeisk marknad för försvarsmateriel. Kommissionen föreslog bl.a. att EU:s rättsliga ramverk skulle kompletteras med ett nytt instrument för försvarsupphandlingar. Se faktapromemoria 2004/05:FPM17.

I december 2006 beslutade kommissionen ett tolkningsmeddelande om tillämpningen av artikel 296 i fördraget på området för försvarsupphandlingar (KOM(2006) 779 slutlig).

Den 5 december 2007 beslutade kommissionen om ett försvarspaket som består av ett meddelande i form av den strategi som behandlas i detta pm samt två förslag till direktiv. Det ena direktivet behandlar offentlig upphandling inom försvars- och säkerhetsområdet och har redovisats i 2007/08:FPM70. Det andra direktivet behandlar överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen och har redovisats i 2007/08:FPM71.

De två direktivförslagen behandlas i två olika rådsarbetsgrupper (rådsarbetsgruppen för offentlig upphandling och rådsarbetsgruppen för inre marknadsfrågor). Kommissionens meddelande har hittills hanterats i rådsarbetsgruppen för konkurrens och tillväxt och behandlades som en av flera frågor vid konkurrenskraftsrådet den 29–30 maj 2008.

I december 2007 lade kommissionen fram meddelandet En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU /KOM(2007) 764 slutlig). I meddelandet redogör kommissionen för de villkor som präglar den europeiska försvarsindustrin. Vidare presenteras ett antal politiska åtgärder avsedda att förbättra den övergripande samordningen inom EU vad gäller försvarsindustrin, stärka den inre marknaden för försvarsmateriel och bistå vid de anpassningar och moderniseringar som behövs i EU.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar inledningsvis att kommissionen i sitt meddelande redogör för ett antal faktorer som enligt kommissionen bidrar till att den europeiska försvarsindustrin inte utvecklas på ett önskvärt sätt.

Länder med försvarsindustriell förmåga tenderar t.ex. i mycket stor utsträckning att styra investeringar för utveckling och upphandling till inhemsk industri; medlemsstaterna utnyttjar möjligheterna till undantag från normala upphandlingsregler genom artikel 296 i fördraget alltför extensivt; nationella regler för transferering av krigsmateriel och försvarsmateriel leder till oönskad byråkrati och ökade kostnader som försvårar för mindre företag att konkurrera på lika villkor; nationell lagstiftning om kontroll över strategiska försvarstillgångar tar inte hänsyn till den europeiska dimensionen m.m. Dessa faktorer sammantaget bidrar till en fragmenterad europeisk försvarsmarknad.

Kommissionen presenterar vidare i sitt meddelande ett antal politiska åtgärder för att dels förbättra den inre marknaden för försvarsmateriel, dels förbättra den övergripande samordningen vad gäller efterfrågan och investeringar i försvarsindustri. Dessa åtgärder omfattar ett direktiv om överföringar av försvarsmateriel, ett direktiv om försvarsupphandlingar samt insatser för att främja ett permanent idéutbyte om försvarsplaneringar och försvarsinvesteringar, samordna forsknings- och nätverksresurser och stärka de små och medelstora företagens ställning m.m.

Utskottet delar kommissionens beskrivning av läget i den europeiska marknaden för försvarsmateriel och välkomnar politiska åtgärder som syftar till att få en väl fungerande marknad för sådan materiel inom EU.

Utskottet anser, liksom regeringen, att EU-länderna gemensamt måste verka för en effektivisering av denna marknad. För att en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri ska utvecklas och bibehållas är det av central betydelse att åtgärder vidtas för att skapa likartade marknadsvillkor och en sund konkurrens inom området.

Utskottet delar även regeringens mening att såväl den svenska staten som köpare av försvarsmateriel och den kvalificerade i Sverige verksamma försvarsindustrin har mycket att vinna på en öppnare och effektivare marknadsstruktur inom EU.

Utskottet vill i sammanhanget betona att arbetet med en effektivisering av marknaden för försvarsmateriel inom EU bör åtföljas av ett motsvarande arbete för att, utöver etiska regler, åstadkomma gemensamma regler inom unionen för exportkontroll och för fri rörlighet.

Utskottet anser att arbetet med att utveckla och förbättra den europeiska försvarsmaterielmarknaden, liksom eventuella ansträngningar att upprätta en gemensam exportkontroll för EU, bör ske parallellt med bibehållna möjligheter att upprätthålla och utveckla relationer med tredjeland, framför allt

med USA, som Sverige sedan länge samarbetat med. En gemensam strikt exportkontroll förutsätter att dagens politiska överenskommelser på området kompletteras med legalt bindande exportregler.

Stockholm den 21 oktober 2008

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Urban Ahlin (s), Carina Hägg (s), Kerstin Lundgren (c), Birgitta Ohlsson (fp), Walburga Habsburg Douglas (m), Alf Svensson (kd), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Holger Gustafsson (kd), Bodil Ceballos (mp), Olle Thorell (s), Kent Olsson (m), Ameer Sachet (s), Sinikka Bohlin (s) och Curt Linderöth (m).

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (v, mp)

Hans Linde (v) och Bodil Ceballos (mp) anför:

Vi ser kommissionens meddelande En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU som ännu ett steg mot ett gemensamt militärt samarbete inom EU, med målet att bygga upp ett gemensamt försvar. Det är en utveckling vi i grunden motsätter oss. Vi värnar en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik, och därför anser vi att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till vidare militarisering av EU.

Med den nya strategin kommer ännu större fokus att läggas vid lösningar som gynnar marknadskrafter och ekonomiska aktörer. I kommissionens egna skrivningar står det att strategin kan leda till att medlemsstaterna ökar försäljningen på den externa marknaden och ökar lönsamheten. Kommissionen lyfter även fram ett ökat samarbete avseende upphandling av krigsmateriel, vilket torde försvåra möjligheterna att skärpa den svenska regleringen av krigsmaterielimporten, något som vi vid en rad tillfällen efterfrågat.

Den svenska regeringen förhåller sig positiv till kommissionens meddelande och lyfter även upp vikten av ett ökat samarbete med USA. Vi menar att det är olyckligt att mål om ökad försäljning av vapen hamnar i första rummet och att värnandet av folkrätten, demokrati och de mänskliga rättigheterna inte med ett ord nämns i kommissionens meddelande. Vi menar att andra värden såsom fred, demokrati och mänskliga rättigheter ska ha en överordnad position.